

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.119
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору медичних наук,
професору Шереметі Лідії Миколаївні
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

РЕЦЕНЗІЯ

доктора медичних наук, доцента, професора кафедри теорії та методики
фізичної культури Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника **Остапяка Зіновія Миколайовича**
на дисертаційну роботу **Саенко Олесі Вікторівни**
«Фізична терапія хворих з дисфункцією скронево-нижньощелепного
суглоба у постімобілізаційному періоді після перелому нижньої
щелепи»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона
здоров'я за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Актуальність теми. Переломи нижньої щелепи є найпоширенішим
видом ушкоджень щелепно-лицьової ділянки; за даними різних авторів,
становлять від 70 до 85% від усіх переломів кісток лицьового скелета.

В загальній епідеміологічній динаміці тенденції до зниження кількості
переломів нижньої щелепи та їх інфекційно-запальних ускладнень не
відзначається. У 67-82% випадків переломи нижньої щелепи локалізуються в
межах зубного ряду, що зумовлює негативні наслідки щодо відновлення
функціонування. Більшість дослідників також відзначають значні порушення
локального та загального функціонування при переломах нижньої щелепи.

Незважаючи на розробку нових методів та впровадження сучасних
хірургічних та стоматологічних методів лікування переломів щелеп,
результати їх лікування, у тому числі оперативними методами, не можна
охарактеризувати функціонально задовільними.

У зв'язку з цим перспективними є немедикаментозні методи корекції
наслідків переломів нижньої щелепи. Одним із таких методів є фізична
терапія, що зменшує функціональні наслідки імобілізації та запальних змін.

Потреба у створенні програми фізичної терапії для хворих з наслідками
перелому нижньої щелепи визначає актуальність рецензованої дисертаційної
роботи Саенко Олесі Вікторівни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; є
фрагментом дослідження «Покращення функціонального стану, якості життя

та корекція патологічних станів різного походження засобами терапії та реабілітації», № державної реєстрації 0123U01534. Роль авторки полягала в систематизації теоретичних відомостей про застосування засобів фізичної терапії в осіб з травмами щелепно-лицьової ділянки та переломами нижньої щелепи, у розробці комплексної програми фізичної терапії для хворих з дисфункцією скронево-нижньощелепного суглоба у постімобілізаційному періоді після перелому нижньої щелепи, у її практичному впровадженні, статистичній обробці та аналізі отриманих результатів .

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність.

Дисертаційна робота Саєнко Олесі Вікторівни є ґрунтовним науковим дослідженням, у якому основні наукові положення, висновки повністю відповідають меті та завданням дослідження, а також базуються на наведеній статистичній обробці отриманих даних, що підтверджує результати дослідження. У дисертаційній роботі були використані адекватні меті та завданням методи дослідження, які характеризували перебіг постімобілізаційного періоду після переломів нижньої щелепи. Отримані результати базуються на достатньому фактичному матеріалі, що гарантує належну достовірність та обґрунтованість основних наукових положень роботи та сформульованих у ній висновків.

Дослідження, що проводилися для отримання даних, забезпечувалися достатньою кількістю залучених до дослідження осіб, отриманих числових даних та їх коректною статистичною обробкою, валідних для науковців, що займаються дослідженням в галузі травматології та стоматології, що свідчить про відтворюваність та надійність отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів отриманих результатів полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних засад для створення комплексної програми фізичної терапії для хворих з дисфункцією скронево-нижньощелепного суглоба у постімобілізаційному періоді після перелому нижньої щелепи. Вперше на підставі аналізу клінічних наслідків перелому нижньої щелепи науково обґрунтовано та апробовано комплексну програму фізичної терапії в довготривалому періоді реабілітації, визначальними особливостями якої є виконання терапевтичних вправ (амбулаторних сесій, самостійних занять), телереабілітації, масажу (обличчя, шиї, інтраорального, самомасажу), постізометричної релаксації, кінезіологічного тейпування, навчання пацієнтів. Вперше комплексна програма фізичної терапії побудована з метою корекції ознак наслідків перелому нижньої щелепи не тільки з позицій реабілітації у травматології, але й з точки зору корекції стоматологічних особливостей – дисфункції орофациальної зони, скронево-нижньощелепного суглоба, погіршення якості життя, пов'язаного з стоматологічним та загальним здоров'ям.

Повнота викладу одержаних результатів

За структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, встановленим МОН України. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 172 сторінок. Дисертація містить 25 рисунків, 25 таблиць та 9 додатків. Список використаних джерел містить 182 найменування. Результати, які наведені у дисертаційній роботі, є новими, оригінальними та не містять запозичень з наукових робіт інших авторів.

Анотація є коротким описом дисертаційної роботи, що дає читачам загальне уявлення про зміст і результати дослідження. У ній міститься інформація про мету, методологію, результати та висновки дослідження.

Всі частини дисертаційної роботи Саєнко О.В. логічно пов'язані між собою та відповідають темі дослідження. План дисертації є послідовним, а виклад матеріалу організований системно. Висновки, які були зроблені, мають належне наукове та практичне обґрунтування.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження опубліковано в 10 наукових працях, у тому числі 3 статті в наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у періодичному виданні України, включеному до наукометричної бази Scopus; 6 опублікованих тез конференцій. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія. Наведені публікації відображають основний зміст дисертації та отримані автором наукові результати.

Оцінка змісту дисертації.

У вступі сформульовано актуальність теми дослідження, наукове завдання, зв'язок дослідження з науковими планами та темами, мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, визначено наукову новизну та практичну значущість роботи, особистий внесок здобувачки, представлено результати дослідження.

Розділ 1 «Сучасний стан проблеми пошкоджень щелепно-лицьової ділянки з позицій обґрунтування реабілітаційного втручання». У цьому розділі проводиться аналіз клінічних наслідків переломів кісток обличчя. З літературних джерел також визначаються особливості клінічного менеджменту осіб з переломом нижньої щелепи. Аналіз функціональної неповносправності щелепно-лицьової ділянки як основи реабілітаційного втручання дозволяє характеризувати її проблемні невисвітлені моменти.

Розділ 2 «Методи та організація дослідження». У даному розділі дисертаційного дослідження описані методики обстеження хворих з дисфункцією скронево-нижньощелепного суглоба у постімобілізаційному періоді після перелому нижньої щелепи, наведено принципи формування груп

пацієнтів, їх розподіл, критерії включення та виключення, етапи та дизайн дослідження.

Розділ 3 «Стан здоров'я хворих з дисфункцією скронево-нижньощелепного суглоба у постімобілізаційному періоді після перелому нижньої щелепи» містить інформацію щодо результатів визначення результатів аналізу клініко-інструментального обстеження та психоемоційного стану обстеженого контингенту хворих. Висвітлено, що постімобілізаційні порушення спричиняють зміни у результатах обстеження, що характеризують всі домени Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.

Розділ 4 «Комплексна програма фізичної терапії для пацієнтів з дисфункцією скронево-нижньощелепного суглоба у постімобілізаційному періоді після перелому нижньої щелепи» містить докладну інформацію щодо принципів створення програми фізичної терапії, її змісту, календарного плану, поєднання методів, їх теоретичне обґрунтування. Описано методичні підходи до створення програм терапевтичних вправ, телереабілітації, масажу, постізометричної релаксації, кінезіологічного тейпування, навчання пацієнтів. Представлено дозування застосованих методів. Поєднання представлених засобів фізичної терапії забезпечувало вплив на показники всіх domenів МКФ. Розділ ілюстрований авторськими фотографіями та схемами процесу фізичної терапії.

Розділ 5 «Динаміка стану здоров'я хворих з дисфункцією скронево-нижньощелепного суглоба у постімобілізаційному періоді після перелому нижньої щелепи під впливом програми фізичної терапії» присвячений опису результатів впровадження програми фізичної терапії. Висвітлено, що висока її ефективність характеризується покращенням функціонального стану щелепно-лицьової ділянки, зменшенням інтенсивності ознак дисфункції скронево-нижньощелепного суглоба, покращенням показників електроміографічного обстеження, зменшенням вираженості психоемоційного пригнічення та покращення якості життя.

У висновках наведені узагальнюючі підсумки роботи.

Додатки містять опис застосованих шкал та опитувальників, акти впровадження, опис виконання терапевтичних вправ.

Практична значущість полягає у створенні науково обґрунтованої комплексної програми фізичної терапії для хворих з дисфункцією скронево-нижньощелепного суглоба у постімобілізаційному періоді після перелому нижньої щелепи, що сприяло зменшенню вираженості дисфункції щелепно-лицьової ділянки, скронево-нижньощелепного суглоба, електроміографічних змін, покращенню психоемоційного стану, зменшенню кінезіофобії, покращенню якості життя; а також у визначенні критеріїв вибору, послідовності, дозування та параметрів застосування засобів фізичної терапії. Отримані результати впроваджені у практичну діяльність закладів охорони здоров'я відповідного профілю та вищих навчальних закладів, що займаються підготовкою фахівців в галузі фізичної терапії, ерготерапії.

Стиль та мова дисертації. Дисертація написана українською мовою з дотриманням вимог щодо викладу наукового тексту. Дисертаційна робота Саєнко Олесі Вікторівни оформлена згідно вимог МОН України.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

Аналіз тексту дисертації, а також публікацій автора за темою дисертації свідчить про відсутність ознак порушення Саєнко О.В. вимог академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і публікаціях автора наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень та інших відомостей, дотримано вимоги норм законодавства про авторське право, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації. В дисертаційній роботі Саєнко О.В. не виявлено ознак академічного плагіату.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

В цілому позитивно оцінюючи рецензовану працю та підтримуючи більшість висновків до дисертації та положень, які мають ознаки наукової новизни та виносяться на захист, звертаємо увагу на окремі положення, які, на наш погляд, потребують додаткової аргументації або спеціальних пояснень під час публічного захисту дисертації.

- Розшифровку скорочених назв оцінювання результатів мануального мазевого тестування доцільно додати у перелік умовних скорочень;
- Текст дисертації містить велику кількість скорочень, що ускладнює її сприйняття; доцільно деякі визначення писати повністю;
- У розділі 2 для поточнення контингенту дослідження доцільно було зазначити час, який пройшов між травмою та початком програми фізичної терапії з приводу постімобілізаційних ускладнень;
- Ілюстрації та схеми у розділі 4 можна було б подати комплексами вправ у додатках до дисертаційної роботи.

У процесі рецензування роботи виникла низка питань до здобувача:

1. Яким саме чином практично використовувалась міжнародна класифікація функціонування при створенні Вашої комплексної програми фізичної терапії для пацієнтів з дисфункцією скронево-нижньощелепного суглоба у постімобілізаційному періоді після перелому нижньої щелепи?

2. Чи були серед обстежених Вами хворих поранені військовослужбовці? Чи вплинув характер їх професійної діяльності на особливості програми фізичної терапії?

Наведені зауваження стосуються дискусійних або таких, що потребують уточнення, питань та не применшують у цілому високої позитивної оцінки дисертаційного дослідження та науковий рівень отриманих результатів у цій роботі, яка по своєму науковому рівню, актуальності виконаних досліджень, практичному значенню, об'єму та оформленню є завершеною працею, а отримані в ній результати є новими та науково обґрунтованими.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Саєнко Олесі Вікторівни «Фізична терапія хворих з дисфункцією скронево-нижньощелепного суглоба у постімобілізаційному періоді після перелому нижньої щелепи» за актуальністю теми, обсягом виконаних досліджень, науковою і практичною цінністю отриманих результатів і висновків, формою викладу є оригінальним авторським дослідженням, що відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами)).

Подана дисертаційна робота є завершеною працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а її автор Саєнко Олеся Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 – Фізична терапія, ерготерапія.

Рецензент:

доктор медичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та методики
фізичної культури Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника

Зіновій ОСТАПЯК